כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

בעצם היום הזה

אדמו"ר הזקן

שבוע פרשת בא

חדש!! שיעורים מדי שבוע במאמר השבועי
מפי אחיה מרקוביץ'!

התקשרו לקו מבקשי ה' - 023131315 - שלוחה 2 > 4

או חפשו ב -

לקבלת המאמר השבועי במייל –
122333ako@gmail.com

להארות, תרומות, יצירת קשר והשגת חוברות
054-7341337

הַמַּאֲמָר
הַשְׁבוּעִי

בעצם היום הזה

אדמו"ר הזקן

שבוע פרשת בא

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצויג, אחיה מרקוביץ׳ ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל, יוסף ברוך שטקל ושהם כרמי.

הגהה ועריכה לשונית: ישראל מאיר אופן, לוי יצחק וינגורט, הלל הנדלר ועפר בן יעקב.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו״ל: שילה קליין ואהרן רוזנצויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בע"ה

שבוע טוב לכל לומדי המאמר השבועי!

השבוע אנו לומדים מאמר יסודי של אדמו"ר הזקן מספר 'תורה אור' - "בעצם היום הזה".

המאמר פותח ב**פסוק המרגש המכריז על יציאתנו לחירות**: "בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים"!

הדמיון ל**שם הקדוש** "הוי' צבאות", **שבו פתחה חנה** את תפילתה לקב"ה - ואחריה נביאים רבים - בולט לעין; ועל כך נרד ונעמיק במאמר הנפלא שלפנינו.

לשם כך ניגע באבני יסוד בתורת החסידות: **מהם** 'שמותיו' של הקב"ה? **כיצד ניתן** לכנותו בתארים כמו 'רחום', 'חסיד' וכדומה?

כמו כן, נלמד על **ההבדל המהותי** שבין עולם האצילות לעולם הבריאה, על אחד מהחילוקים המרכזיים שבין נבואת משה רבינו לנבואת שאר הנביאים, ועל משמעות עבודתנו בזמני גלות, משבר וקושי.

מוזמנים לצלול פנימה! "מים עמוקים עצה בלב איש"!

חברי המאמר השבועי.

בעצם היום הזה

אדמו"ר הזקן

מבואר

בין "צבאות הוי'" לשם הקדוש "הוי' צבאות"

בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים. הנה ארז"ל על חנה מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאת חנה כו'. דהיינו שהיא פתחה תחלה לקרות הקב"ה הוי"ה צבאות ואמר הקב"ה עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה כמ"ש ויאמר שמואל כה אמר ה' צבאות פקדתי כו'. והנביאים האחרונים נבאו בשם זה ובפרט חגי זכרי' ומלאכי יותר מכולן. וקימא־לן (ספ"ד דשבועות) דצבאות הוא מן השמות שאינן נמחקין.

"בעצם היום הזה יצאו כל **צבאות הוי'** מארץ מצרים". המושג "צבאות הוי'" קשור לשם הקדוש "הוי' צבאות" - שם שבו התנבאו נביאים רבים, ומשום כך נבין ראשית את מהותו של השם "צבאות".

חז"ל אומרים כי מיום שנברא העולם, הראשונה שגילתה כי אחד משמותיו של הקב"ה הוא "צבאות" הייתה חנה, אם שמואל, שפנתה לקב"ה בתפילה: "ותדר נדר ותאמר הוי' **צבאות**...". בשכר זאת אמר הקב"ה שתזכה חנה ובנה יהיה נביא, וכך אכן פתח את נבואתו: "כה אמר הוי' צבאות פקדתי וגו'".

בנוסף, בקרב ה'נביאים האחרונים', זהו השם המוזכר רבות בפתיחת נבואותיהם ("כה אמר הוי' צבאות" וכדומה) - זהו ה'שם' שבאמצעותו הם התנבאו ודרכו פגשו את ה'. בפרט אצל חגי, זכריה ומלאכי - אחרוני הנביאים -

השם "הוי' צבאות" שכיח הרבה יותר מאשר אצל נביאים אחרים. מכך ניתן לזהות בבירור כי קיים קשר בין התקדמות הדורות לבין התגלות שם זה.

אמנם (על אף שזהו שם שנתגלה מאוחר), חז"ל אומרים ש"הוי' צבאות" הינו מהשמות שאינם נמחקים - שם קדוש!

מהו 'שם' של הקב"ה בכלל, ומהם תואריו?

> והנה מתחלה יש להקדים ענין השמות מהו. גם מעלת שם המיוחד שם הוי"ה על שאר השמות ואח"כ יתבאר אי"ה ענין שם צבאות. הנה ידוע שמהותו ועצמותו של האין־סוף ב"ה הוא פשוט בתכלית הפשיטות ולא שייך כלל במהותו־ועצמותו ענין התוארים שנמצאו שכינו לו יתברך בתורה ובדברי הנביאים ובדברי רז"ל כמו חכם חסיד רחמן כו' וכיוצא בהן. כי הוא יתברך מרומם ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו שהחכמה שהיא המעלה הראשונה בנבראים היא נחשבת כעשיה גשמי' לגבי מהותו ועצמותו יתברך. ומכל־שכן בחינת המדות וכמאמר דלאו מכל אלין מדות איהו כלל וכנודע. ואעפ"כ יש מציאות ענין התוארים הללו שבאו בתנ"ך ובדברי חז"ל. דהיינו על דרך מארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו כו' שם אתה מוצא ענותנותו שהוא יתברך משפיל את־עצמו להיות מתלבש בעשר כלים דאצילות שהן בחינת חסד־וגבורה כו'. וג'־ראשונות חכמה־בינה־דעת ואז שייך לקרותו בתוארים שנקרא חכם מצד התלבשותו בחכמה וכמאמר אליהו אנת חכים פי' שמספר בענותנותו שמשפיל את־עצמו להתלבש בבחינת כלי החכמה עם היות שהחכמה אין ערוך אליו כלל כנ"ל. וכן משפיל את־עצמו להתלבש בבחינת חסד ונק' אז הגדול או חסיד וזהו שהגדולה היא ענותנותו שע"י ענוה והשפלה שהשפיל את־עצמו להתלבש במדת חסד אז דייקא שייך לקרותו גדול מה־שאין־כן מהותו־ועצמותו מרומם מגדר זה כנ"ל.

כדי להבין את מהות ומשמעות השם 'צבאות' - עלינו להבין ראשית מהו עניין ה'שם' בכלל, ואצל הקב"ה בפרט. כמו כן, עלינו להבין את מעלתו של שם הוי' ב"ה - 'השם המיוחד' - על פני שאר השמות:

עצם האין־סוף הוא 'פשוט בתכלית הפשיטות', והיינו שאינו יכול להיות מוגדר בשום שם, ביטוי וכדומה. לפיכך, לא שייך לומר עליו את התארים

שהתורה וחז"ל מתייחסים בהם כלפי הקב"ה - 'רחמן', 'חכם', 'חסיד' וכו' - שהרי זוהי הגדרה מסוימת, שאינה שייכת באין־סוף הפשוט. יתר על כן, הפסוק אומר בפירוש כי ההגדרה והמעלה הכי גבוהה - חכמה - נחשבת כלפי הקב"ה רק כמעשה קטן: "כולם בחכמה עשית". מכאן שלא שייך לתאר אותו בתארים הללו, כשם שלא שייך לתאר ולגלות את המהות הפנימית שלי לאור כלי שיצרתי... אם אף החכמה היא כך לגבי הקב"ה, פשוט ומובן שהמידות - שהן חלק פחות 'עצמי' ומהותי לאדם - אינן מגדירות ומגלות את מהותו אצל הקב"ה, "דלאו מכל אינון מדות איהו כלל".

אך על אף כל הסיוג וחוסר הערך בין התארים לקב"ה - בכל זאת הוא נקרא כך, הן בתורה שבכתב והן בחז"ל. כיצד? זאת משום ש"במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו" - במקום שבו אתה יכול לכנות ולזהות את הקב"ה כ'גדול' או בשאר תארים, זהו המקום שבו הקב"ה 'ענו' ומשפיל את עצמו מרוממותו העצמית כדי להופיע ולהיקרא בתואר זה. השפלה זו מתרחשת בכללות בעשר הספירות של עולם האצילות - העולם ש'נאצל' וירד מהקב"ה - שם נמצאות מידותיו האלוקיות: חסד, גבורה, תפארת וכו', וכן ה'מוחין': חכמה, בינה ודעת.

לאחר השפלה זו אכן שייך לקרוא לקב"ה בכוחותיו האלוקיים, וכפי שאליהו פונה לקב"ה (במאמר הזוהר 'פתח אליהו'): "אנת **חכים**" - אתה חכם, על אף שאינך באמת מוגדר ומתואר בחכמה! כך גם לגבי שאר מידותיו האלוקיות של הקב"ה, שבהן שייך לקרוא לו 'הגדול, הגיבור והנורא' וכו' - בניגוד למהותו ועצמותו ממש, שאינה מוגדרת ואינה שייכת לשום תיאור.

ההבדל בין שם הוי' לשאר שמות הקדש

> והנה שמותיו של הקב"ה הם הכלים דעשר־ספירות דאצילות שמתלבש בהן אור־אין־סוף ב"ה ומתייחד עמהן בתכלית היחוד ע"ד דאיהו וגרמוהי חד היינו שם אל הוא בבחינת כלי החסד. ושם אלקים בבחינת כלי הגבורה ושם אדנ"י בבחינת מל'. אמנם שם הוי"ה הוא הפנימיות של כל השמות שהם הכלים. כי הוא בבחינת האורות המתלבשים בתוך הכלים דהיינו בבחינת אל שהוא השם שבכלי החסד. הנה בבחינת האור הנמשך מאין־סוף ב"ה להתלבש בו הוא בחינת שם הוי"ה. וכן גם בבחינת שם אלקים שבכלי הגבורה מתלבש בתוכו שם הוי"ה שהוא בבחינת האור מאין־סוף המתלבש בתוך הכלים הנ"ל. ועל־דרך־זה בכל השמות שאינן נמחקין שהם בבחינת הכלים. ושם הוי"ה הוא בבחינת האורות המתלבשים בהן. ולכך שם הוי"ה מצטרף עם כל

השמות כמ"ש ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים כו' וכתיב הוי"ה צבאות כו' מפני שבחינת שם הוי"ה הוא הממשיך את האור אין־סוף להתלבש בשמות אלקים וצבאות שהם הכלים כו' שהוא הממוצע בין אורות וכלים ולכך הוא המחבר האורות עם הכלים:

לאחר שהבנו את עניין תוארי הקב״ה - נבין גם מהו סוד שמותיו יתברך.

מבואר בקבלה כי שמותיו של הקב״ה הם ה**כלים** - יכולת הקיבול - של הספירות בעולם האצילות, לקבלת האור־אין־סוף. זוהי התייחדות גמורה של האור עם הכלים, עד שהאין־סוף מתייחד עמם, כפי שאומר אליהו: ״איהו וגרמוהי חד״ - הוא והכלים שלו אחד. לדוגמה: שם ׳א־ל׳ מחיה את כלי החסד; שם ׳א־להים׳ את כלי הגבורה; ושם ׳א־דני׳ את כלי המלכות.

אמנם האור שממלא את הכלים הוא שם הוי׳ ב״ה, המבטא את הפנייה של האין־סוף להתייחד ולהתגלות בכלים. לכן שם הוי׳ נקרא גם ׳פנימיות הכלים׳, שכן הוא האור שנכנס לתוך פנים הכלים[1]. לצורך ההמחשה, שם א־להים הוא השם של כלי הגבורה, ואותו ממלא שם הוי׳ - האור האלוקי. זו הסיבה ששם הוי׳ מצטרף ומתלווה לכל השמות: ״ביום עשות הוי׳ א־להים ארץ ושמים״, ״הוי׳ צבאות״[2] - כי הוא האור המאיר בכל הכלים (שהם השמות).

ביתר דיוק, שם הוי׳ הוא ה**מחבר** בין האין־סוף המופשט לכלים המוגדרים, זאת משום שהוא ׳ממוצע׳ בין האור־אין־סוף לכלים.

והנה כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי כו'. ופי' בתיקוני־זוהר שמי עם י"ה שס"ה לא־תעשה. זכרי עם ו"ה רמ"ח מצוות־עשה. והיינו שכללות התורה רמ"ח מצוות־עשה ושס"ה לא־תעשה הם מושרשים בשם הוי"ה שהוא בחינת זעיר־אנפין דאצילות. רמ"ח מצוות־עשה נמשכים מבחינת החסדים שבזעיר־אנפין ושס"ה לא־תעשה מבחינת הגבורות שבזעיר־אנפין ובהם נכללים כל פרטי הדינים דאיסור־והיתר כשר ופסול חייב וזכאי כו'. שההיתר והכשר נמשך מבחינת החסד דזעיר־אנפין והעובר אלא־תעשה ממשיך עליו מבחינת הגבורות להיות נענש כו' ואור אין־סוף ב"ה

---

[1] באופן מפורט יותר, מבואר בקבלה שהצורה שבה מנקדים את שם הוי׳ מבטאת כיצד האור ׳מתעצב׳ על מנת להתאים לכלי המיוחד לו. ישנו ניקוד המתאים לשם א־להים (לכלי הגבורה), ניקוד לחסד וכו׳.

[2] וכאן המקום לציין, כי השם ׳צבאות׳ שייך לכלי הנצח וההוד של עולם האצילות. אמנם, לקמן יבאר אדמו״ר הזקן ששם ׳צבאות׳ שייך לעולמות בריאה־יצירה־עשיה; ונלמד את התיווך בין הדברים בהערה בהמשך, לאור דברי הרבי מליובאוויטש בע״ה.

הוא מלובש בכלים דזעיר־אנפין עד דאיהו וגרמוהי חד כדלעיל וזהו בחינת שם הוי"ה. ובזה יובן מה שבכל התורה לא נזכר שם צבאות רק שם הוי"ה לבדו רק חנה אמרה ה' צבאות. כי משה־רבינו־עליו־השלום שזכה שתנתן התורה על ידו היינו לפי שהמשיך התלבשות אור אין־סוף בכלים דזעיר־אנפין. ומשם נמשך התורה כנ"ל (ומשם היתה נבואתו כי עיקר נבואתו היתה מאצילות רק דרך מעבר נמשך על ידי הבריאה כמ"ש בשער הקדושה להרב־חיים־ויטאל ח"ג שער ו') אבל לא המשיך שיהיה ג"כ התלבשות אור אין־סוף בבריאה־יצירה־עשיה על־דרך שהוא מתייחד עם כלים דאצילות כך יהיה מתייחד עם כלים דבריאה־יצירה־עשיה זה לא המשיך משה ולא הוצרך לזה כי המשכת התורה המשיך מבחינת אצילות ממש. ושם מתייחד אור אין־סוף עם הכלים עד דאיהו וגרמוהי חד כנ"ל. מה־שאין־כן בבריאה־יצירה־עשיה אין הגילוי כלל בהכלים (ולאו איהו וגרמוהי חד בהון כנודע) אבל הנביאים שאחריו המשיכו את אור אין־סוף ב"ה שיתלבש גם־כן בכלים דבריאה־יצירה־עשיה מה שלא היה כן בימי משה־רבינו־עליו־השלום. והיינו שחנה פתחה תחלה בשם צבאות ואחריה נמשכו כל הנביאים שענין שם זה הוא מורה על ענין התלבשות אור אין־סוף בכלים דבריאה־יצירה־עשיה להיות מתייחד עמהם גם־כן וכמו־שיתבאר אי"ה.

הפסוק אומר: "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור". חז"ל דורשים את הגימטריא: "שמי" בתוספת אותיות י-ה עולה שס"ה, רמז לשס"ה מצוות לא תעשה; ו"זכרי" בתוספת אותיות ו-ה עולה רמ"ח, כנגד רמ"ח מצוות עשה. פירוש הדברים הוא שכל רמ"ח מצוות העשה ושס"ה מצוות לא תעשה נרמזות ב'שם המיוחד' - שם הוי' ב"ה.

שם הוי' בכללותו מבטא את זעיר־אנפין[3], ובו תלויות כל המצוות. מהחסדים שבו משתלשלת ההוראה לפעול ולעשות טוב - רמ"ח מצוות עשה;

[3] לכאורה יש לשאול: הרי התבאר לעיל ששם הוי' הוא האור המאיר בכל כלי האצילות, ולאו דווקא בזעיר־אנפין? ראשית, לשם הוי' ישנה משמעות כללית - עליה למדנו לעיל - והיא המשכת האור האין־סופי לכלים של עולם האצילות. אמנם קיימת לו גם משמעות פרטית: הוא השם המיוחד לכלי התפארת. התפארת מבטאת את ה'גוף' ועיקר הזעיר־אנפין, ונמצא ששם הוי' מזוהה בכללות עם זעיר־אנפין. אמנם, מהמשך המאמר משמע ששם הוי' מתאר את כללות עולם האצילות שבו הוא מתגלה. ניתן לומר שעיקר הגילוי של שם הוי' כאור בתוך כלי האצילות מתבטא דווקא בזעיר־אנפין; שכן בשלוש הספירות

ומהגבורות שלו משתלשל מה שאסור לעשות, שעלינו להתגבר ולהימנע ממנו - שס"ה מצוות לא תעשה. בזעיר־אנפין נמצאים גם כל פרטי הדינים וההלכות של תרי"ג המצוות. ככלל, התורה היא דבר ה' ורצונו המיוחדים לחלוטין בה' יתברך, ודבר זה מתאים לכך שכל התורה נרמזת בזעיר־אנפין של עולם האצילות, שכן שם האין־סוף מתייחד עם הכלים. בכך מובן מדוע לא נזכר השם 'צבאות' בתורה, שכן התורה מבטאת את הייחוד המתרחש בעולם האצילות עצמו. זוהי גם הסיבה שמשה זכה שהתורה תינתן על ידו - כי ידע ופעל לגלות את האור האלוקי בכלי עולם האצילות, וממילא יכל לתת ולגלות את התורה ששייכת לשם. אמנם משה לא ידע - וגם לא היה צריך - להמשיך את אור־אין־סוף להתייחד בכלים בעולמות התחתונים יותר, בריאה־יצירה־עשיה (בי"ע).

ככלל, מעולם הבריאה האור־אין־סוף כבר לא מתייחד עם הכלים. אמנם הנביאים אחר משה רבינו המשיכו ופעלו שאור־אין־סוף יתגלה גם בתוך הכלים של בי"ע, ודבר זה מתבטא בכך שהחל מחנה התנבאו הנביאים בשם 'צבאות' - שהוא שם המורה על התלבשות האין־סוף בכלים של בי"ע, כפי שיתבאר לקמן.

ביאור שם "הוי' צבאות"; תוכחת הנביאים – להוריד את ה' לעולמות שלנו

> והוצרכו לזה כי בימי משה־רבינו־עליו־השלום שהיתה נבואתו מאצילות ע"כ המשיך להם למטה התורה משם מבחינת אצילות והוא היה דבר ה' בפי משה וקיימו ישראל התורה כו'. אבל בימי הנביאים שאחריו שלא היו ישראל עושין רצונו־של־מקום והוצרכו הנביאים להוכיחם. וענין ההפרש בין תוכחה שאומר הנביא לשאר מוכיח הוא כי בהנביא הנה התוכחה היא דבר ה' המתלבש בדבורו של הנביא ונמצא הוא יתברך הוא המוכיח. ולזאת הוכרח להיות המשכת התורה מאצילות לבריאה־יצירה־עשיה כדי שיקיימו ישראל התורה כי בהיותה באצילות כבימי משה לא היו מקיימים אותה ישראל שבימי הנביאים אחר דורו של משה מצד שנשגבה מהם והיתברך התורה בפני־עצמה והאדם בפני־עצמו. ולכך היה צריך־להיות התלבשות התורה מאצילות לבריאה ונמשך שם דבר ה' בפי הנביא להזהיר את ישראל שיקיימו התורה כו'. והגיע להם על־ידי־זה התוכחה מדבר ה' ממש המתלבש בכלים דבריאה־יצירה־עשיה ומשם בפי הנביא כו':

העליונות (חכמה ובינה) השם הוא 'י-ה', ועיקר החידוש של גילוי שם הוי' בשלמותו (הכולל את אותיות ו-ה) מתרחש בזעיר־אנפין, השייך יותר לעניין הגילוי.

מדוע היו צריכים הנביאים לגלות את האור־אין־סוף גם בבריאה? כי עם ישראל לא הצליח לקבל ולהכיל את התורה כפי שהיא. בזמן משה רבינו, עם ישראל היה ראוי ונאמן לתורה ולכן הוא יכול היה לקבלה כפי שהיא, באצילות. בזמן הנביאים ישראל היו צריכים חיזוק בענייני תורה ומצוות, כי הם לא הצליחו לקבל את התורה כפי שהיא באצילות. לכן היה צריך להוכיחם ולרדת למקומם, כפי שאכן עשו הנביאים.

ההבדל בין סתם תוכחה לתוכחה של נביא הוא שתוכחת הנביא היא דבר ה׳ (״כה אמר הוי׳ צבאות״ וכדו׳)! ואם כן, תוכחה מנביא היא תוכחה מהקב״ה! תוכחה מהקב״ה משמעותה היא שהאור־אין־סוף שלו בא ומתגלה בה, ואם התוכחות בזמן הנביאים היו על כך שישראל לא עשו רצונו של מקום, משמעות הדבר היא שהאור־אין־סוף פנה להיכנס ולהתייחד גם במקומות הנמוכים יותר מעולם האצילות - עולם הבריאה (המקומות ששייכים אלינו, כשאיננו מסוגלים להכיל את התורה כפי שהיא באצילות).

מובן אפוא מדוע בימי משה הוא לא התנבא בשם ׳צבאות׳, שכן לא היה צורך להוריד את התורה מעבר לאצילות; אך בימי הנביאים כבר הייתה התורה של האצילות גבוהה מדי בשבילנו, והיינו צריכים שהנביאים יורידו את התורה מהאצילות לבריאה, למקומות ששייכים לנו. התוכחה הייתה גילוי דבר ה׳ בתוך הכלים דבריאה, ומשם היא נשמעה בפי הנביא.

> והנה הגם שאין נביא רשאי לחדש דבר. אך אין זה חדוש ותוספת על תורת משה־רבינו־עליו־השלום. רק המשכת התורה בלי תוספת וגרעון מאצילות לבריאה. וזהו ענין שם צבאות שנז' בנביאים כי צבאות הוא לשון חיילות. והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה אשר אין מספר לגדודיו והם נבראים ומחודשים מאין ליש ממש. ואינן אלהות כלל כמו אצילות שהוא בחינת אלהות ממש ואף־על־פי־כן הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור אין־סוף ב"ה בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים דאצילות עד דאיהו וגרמוהי חד עד שיהיה נק' האור אין־סוף המלובש בהם בשם צבאות שהוא שם התואר שהוא עצמו הוא בחינת הצבאות ממש כענין איהו וגרמוהי חד שבאצילות שהוא עצמו הוא הדעה כו'. כך מתייחד בכלים דבריאה־יצירה־עשיה עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו'. ולא שהם נפרדים בפני־עצמם רק שבטלים אליו אלא שמתייחד עמהן ממש. וכמשל יחוד וחבור הנשמה עם הגוף שהגם שהגוף הוא הכלי והעיקר היא הנשמה עם־כל־זה מתאחדת עם הגוף שנק' אדם הנשמה שבגוף

ואין להגוף שם בפני־עצמו כו' וכהדין קמצא דלבושי' מיניה וביה. וכמו שקורין לאדם שלמד חכמה בשם חכם הנה החכמה קודם שלמדה היא מהות בפני־עצמה זולת האדם שלמדה והאדם מהות בפני־עצמו. וכשקנה החכמה נק' חכם ע"ש החכמה שהוא שם התואר. כך על־דרך־משל למעלה עם היות הכלים דבריאה־יצירה־עשיה הם מהות בפני־עצמם בחינת נשמות ומלאכים נבראים רק שבטלים אליו יתברך. אך עם־כל־זה ע"י שהמשיכו הנביאים להיות גלוי אור־אין־סוף ב"ה בהם ע"ד יחודו באצילות אז נק' הוא יתברך הוי"ה צבאות שהוא שם התואר שהוא יתברך הוא אחד עם הצבאות הנ"ל ואינן נפרדים כו'. ולכן שם הוי"ה מצטרף לשם צבאות כי שם הוי"ה הוא באצילות והוא המשכת אור־אין־סוף בכלי' דאצילות ואם כן כדי שיתמשך אור אין־סוף בבריאה־יצירה־עשיה הוא על ידי שם הוי"ה בתחלה וזהו הוי"ה צבאות. ולאחר שהמשיכו הנביאים בחינת זו אזי הוכיחו את ישראל בשם זה כי מבחינת זו שבבריאה נמשך הנבואה להנביא דבר ה' ממש הוא המוכיח את ישראל ולא דמי כלל לשאר מוכיח כו' שהיא תוכחת הנברא וזוהי תוכחת הבורא יתברך ממש.

[לכאורה, כיצד ניתן לומר כי הנביאים באו ו'חידשו' דבר שלא היה אצל משה רבינו?! הרי אסור לנביא לחדש דבר?!] אכן, פעולת חיבור האין־סוף לבי"ע אינה המצאת 'תורה חדשה', אלא הצלחה להוריד את התורה - כפי שהיא - גם לעולמות הנבראים.

ככלל, זוהי המשמעות של השם 'צבאות', המבטא צבא, גדודים וריבוי - נבראים. כך הפסוק קורא למלאכים: "ולגדודיו אין מספר", וחז"ל דורשים זאת על המלאכים [בניגוד לעולם האצילות, בו הכל אלוקות ממש וקיימת נוכחות רק של ה' **אחד**]. המלאכים הם נבראים שצריכים בכל עת חידוש יש מאין מהאצילות, ואינם אלוקות; זהו תיאורו של עולם הבריאה. אך הנביאים, למרות זאת, הצליחו לפעול שתהיה **התלבשות** - כניסה וייחוד פנימי - בכלי עולם הבריאה, עד ששם הוי' יכול היה להיקרא עליהם: "הוי' צבאות"! לא באופן שהם נבראים המתבטלים אליו בלבד (כמו מישהו שיש לו דעה אך 'מבטל אותה' כלפי האחר), אלא ייחוד ממש - כפי שהנשמה מתלבשת בתוך הגוף, מנהיגה אותו והופכת לחלק ממנו ממש, עד שלגוף אין 'שם' (משמעות) ללא הנשמה. משל נוסף לכך (המובא בזהר אודות עולם האצילות) הוא מהחגב: "כהדין קמצא (חגב) דלבושיה מיניה וביה" - שהעור (הכלים) והבשר (האור, התוכן) הם אותו דבר ממש, ולא שני דברים נפרדים. כך פעלו הנביאים שיתייחד האור גם בעולם הבריאה.

הדבר דומה לרכישה וקנייה של דבר חכמה: התיאוריה או החכמה הגדולה שאני לומד - בהתחלה היא חיצונית לחכם; ישנה החכמה וישנו האדם. אך אחרי שהאדם למד את החכמה היטב וקנה אותה (עד שהיא 'מונחת אצלו' כאילו הוא המציא אותה) - הרי הוא נקרא 'חכם' על שם חכמתו. כך גם לגבי עולם הבריאה: שבתחילה הוא כביכול דבר 'נפרד' ו'שונה' מהאלוקות - מלאכים ונבראים (כמו דבר חכמה), [ורק 'מבטלים דעתם' כלפי הקב"ה]; אך אחרי שהקב"ה 'רוכש' ו'קונה' אותו - על ידי הנביאים המייחדים אותו בהאור־אין־סוף - הרי הקב"ה נקרא גם כן על שם עולם הבריאה: "הוי' צבאות".

מסיבה זו כאמור, שם הוי' מצטרף אף לשם צבאות: שם הוי' הוא באצילות - היכן שהקב"ה גלוי; והבאת האור־אין־סוף לבריאה נעשית דרך עולם האצילות ('המשכת ה**תורה** בבריאה'). זוהי משמעות השם: "הוי' (אצילות) צבאות (בריאה)[4]".

זוהי תוכחת הנביאים: הורדת דבר ה' ממש אל ישראל - הורדת תורת ה' אל העולמות הנבראים, למציאות התחתונה.

> **והכח להמשכה זו שיהיה אור אין־סוף מתלבש בבריאה־יצירה־עשיה ע"ד הנ"ל כבאצילות המשיכו הנביאים מבחינת העיגול והסובב־כל־עלמין אשר שם כחשכה כאורה שוין השוה ומשוה קטן וגדול שהוא דוקא יכול לישפל את־עצמו למטה מטה גם בבריאה־יצירה־עשיה כי קמי' יתברך כולם שוים וכמ"ש ומתחת זרועו' עולם) (ובזה יובן מ"ש בחנה ותתפלל על ה' כו' ותאמר הוי"ה צבאות שכדי להמשיך בחינת צבאות הוצרך להמשיך מבחינת על הוי"ה היינו למעלה משם הוי"ה כמבואר הפי' בזה במ"א. ע' בפ' משפטים ע"פ לא תהי' משכלה ועקרה כו'):**

הכוח והיכולת לייחד את האור־אין־סוף בעולמות שלכאורה אינם שייכים לכך, ושחלק מהגדרתם הוא היותם 'נמוכים' ורחוקים מהאין־סוף (שכן בשביל להיות 'נברא' אתה חייב להיות 'לא הקב"ה'...) - נובע ממדרגה עליונה יותר מכל

---

[4] כל הביאור כאן, ששם 'צבאות' שייך לעולם הבריאה, קשה לאור המבואר בקבלה ששם 'צבאות' שייך לספירות נצח והוד בעולם האצילות (וכפי שאף כמעט הוזכר בפירוש למעלה במאמר). אכן את שאלה זו שואל הרבי מליובאוויטש על דברי אדמו"ר הזקן כאן (מאמר 'באתי לגני' תשי"א ותש"מ) ומתרץ, כי ספירות נצח והוד נמשלות ל'רגליים' של ה'גוף' העליון, של עולם האצילות. אופיין של הרגליים, כפי שמבואר בקבלה, הוא שהן "לבר מגופא" - מחוץ לגוף. והיינו, כשם שבאדם הרגליים נמצאות מתחת לכל המערך התבוני, הרגשי והמעשי היוצר (כמו הידיים) וכל תפקידן הוא 'להוליך' את הגוף למקומות אחרים - כך גם "מבשרי אחזה אלו־ה": ה'רגליים' של עולם האצילות, תפקידן הוא 'מחוץ לגוף' - להביא את ה'גוף' (האצילות) למקומות אחרים, לעולם הבריאה. משום שכל מהות הנצח וההוד היא להוליך את האור לעולם הבריאה - ניתן לומר כי שם 'צבאות' שייך, מבחינת כיוון המיקוד שלו, לעולם הבריאה. כך נבין את המאמר: עיקר עיסוקו של משה רבינו היה להמשיך את האין־סוף אל הגוף עצמו, האצילות; אך עיקר המיקוד והעבודה של הנביאים היו להביא את הגוף־האצילות אל הבריאה, "לבר מגופא".

ההגדרות: ה'עיגול הגדול'[5]. ה'עיגול' מבטא יחס של הקב"ה למציאות כ'סובב', המקיף את כל המציאות מכל כיוון בשווה. לכן מבחינתו "כחשיכה כאורה" - אין הבדל בין מה שנמצא גבוה למה שנמצא נמוך יותר, כפי שאין יחס כזה בצורת העיגול. ליתר דיוק, בעיגול אין בכלל הגדרות של מעלה ומטה, גובה ותחת, חושך ואור (שכן מה שיותר גבוה ב'סדר ההשתלשלות' הוא יותר 'מואר' באור ה', ומה שיותר נמוך הוא יותר חשוך), אלא הוא "שווה ומשווה קטן וגדול".

מסיבה זו, הקב"ה יכול לבוא ולהתגלות גם במקומות שהגדיר אותם כ'רחוקים' ממנו; שכן למרות שבסדר העולמות הרגיל הם נמוכים יותר, תמיד ישנו 'ממד מקביל' שבו הקב"ה נמצא בשווה בכל המדרגות. זוהי גם המדרגה שבה "כולא קמיה כלא חשיב" - לשום דבר אין משמעות ייחודית כלפיו, כי הכל שווה ביחס אליו (כשם שאחד ומאה רחוקים מהאין־סוף באותה מידה); "ומתחת זרועות עולם" - ה' נמצא ושולח את 'זרועותיו' גם 'מתחת' למציאות העולם כביכול.

[זה גם מסביר מדוע נאמר שחנה התפללה "על הוי'"; למה לא "אל הוי'"?! אלא שאכן - על מנת לגלות את ייחוד ה' ב'צבאות' - היא פנתה למדרגה שלמעלה משם **הוי'**, והיינו למעלה מסדר **התהוות** העולם הרגיל!]

זוהי מדרגת 'הוי' צבאות' - שה' מתייחד בעולם הבריאה עד שזהו 'שמו' יתברך. בשונה מכך נאמר על בני ישראל, שהם "צבאות הוי'":

"צבאות הוי'" – לא סתם ירדנו לגלות ח"ו, העלינו איתנו ניצוצות

> **וז"ש בעצם היום הזה יצאו כל צבאות וגו'. פי' צבאות הוי"ה הוא לשון סמוך שהצבאות נטפל לשם הוי"ה אבל אינו לשון שם התואר כמו הוי"ה צבאות. והיינו בחינת הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי"ה הם הנק' צבאות הוי"ה כי רפ"ח נצוצים נפלו בשבירת־הכלים ומזה נתברר בגלות מצרים ר"ב נצוצים וע"ז נאמר וינצלו את מצרים. וזהו־שכתוב וגם ערב רב עלה אתם. וכתיב רב לך כו'.**

ביציאת מצרים נאמר כי "יצאו כל **צבאות הוי'**". כאן, ה' לא קורא לעצמו בשם 'צבאות' (כמו בשם הקדוש "הוי' צבאות"), אלא הצבאות נקראים על שם

---

[5] כשהקב"ה בורא את העולם, הוא בוראו בשתי 'מערכות' מקבילות - 'עיגולים' ו'יושר':
'יושר': הוא התיאור המפורט בדרך כלל על סדר ההשתלשלות; כיצד האור יורד ומחיה עולם אחר עולם, הולך ומתמעט עד שמגיעים לעולם שלנו. ממש כפי שבצורת הקו הישר יש מעלה ומטה, התחלה וסוף (כאשר ההתחלה 'קרובה' יותר לאין־סוף - כעולם האצילות לדוגמה - וה'סוף' רחוק יותר). מערכה זו נקראת בחסידות בדרך כלל "ממלא כל עלמין" - כיצד האור יורד וממלא את העולמות לפי ערכם.
'עיגולים': הוא היחס המובא כעת במאמר. בחסידות מדובר בעיקר על ה'עיגול הגדול' - הראשון במערכה זו - הכולל ומשווה את כל הבריאה כולה, ובלשון השגורה יותר בחסידות: "סובב כל עלמין". [אכן, ישנם גם עיגולים 'פרטיים' יותר, שאינם כוללים לכאורה את המדרגות שמעליהם, ואכמ"ל.]

הקב"ה - "צבאות הוי'". משמעות הדבר היא שכל המציאות שלהם אך ורק שייכת ובטלה לשם הוי' (ולא שהקב"ה מגיע ונוכח בתוכם ומציאותם נהיית קדושה - כבשם הקדוש - אלא שהם 'נעלמים' במציאות של הקב"ה ושייכים רק אליו).

מהם אותם 'צבאות'? הניצוצות הקדושים. נקודות של קדושה שהתפזרו ונפלו לארץ מצרים, ועם ישראל היה צריך לעבור שם בשביל 'לקחת' איתם את ניצוצות הקדושה חזרה לקב"ה (בדומה לאדם שעובר משבר כדי שיתחדשו לו תובנות, רגשות וכו' בקשר עם ה'; הניצוצות היו שם בפנים, בתוך ה'גלות' האישית שלו, וכשהוא יוצא - הוא 'לוקח' אותם איתו). ביציאת מצרים הניצוצות הקדושים חזרו ונדבקו בשם הוי', ולכן הם נקראים כאן "צבאות הוי'" - הם שייכים אליו.

ביתר פירוט, בספרי הקבלה מבואר שיש בעולמנו **רפ"ח** (288) ניצוצות קדושים שנפלו ב'שבירת הכלים' של עולם התהו, קודם בריאת העולם[6]. מתוכם ביררו ישראל בגלות מצרים **ר"ב** (202) ניצוצות(!). הדבר נרמז בפסוק "וגם ערב **רב** עלה עמם" - ר"ב ניצוצות קדושים עלו גם הם יחד עם נשמות ישראל מגלות מצרים. הדבר נרמז גם בדברי הקב"ה למשה: "**רב** לך"! - כלומר, יש לך ר"ב ניצוצות שהעלית ממצרים.

> ופי' ועניין שנק' צבאות הוי"ה בחינת טפל וסמוך לשם הוי"ה. העניין כי מספר רפ"ח נצוצים הם מבחינת שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו'. וכאשר נתבררו מבריאה־יצירה־עשיה לחזור לשרשם אז אינם נקראים בשמות אלו כלל מפני שנתכללו במקורם בתכלית

---

[6] בריאת עולמנו, עולם התיקון, ברא הקב"ה את עולם התהו, כפי שמתואר בפסוק השני של התורה: "והארץ היתה תהו ובהו". עולם התהו לא החזיק מעמד משום שהיו בו 'אורות מרובים וכלים מועטים'. כדי להסביר זאת, עולם התהו נקרא גם 'עולם הנקודים':
ההתפתחות השורשית של הספירות האלוקיות עד לצורתן היציבה בעולם התיקון (עולם האצילות), עוברת דרך העולמות "עקודים, נקודים וברודים":
התהליך מתחיל מ"עקודים" - הספירות עקודות יחד בכלי אחד ואינן מפורטות ליחידות עצמאיות. בשלב זה לא יכול היה להיברא עולם מגוון, שכן לכל ספירה אין 'אישיות' עצמאית.
לאחר מכן הספירות נפרדות להיות "נקודים" (עולם התהו) - כל ספירה משמשת כנקודה בפני עצמה ללא 'תקשורת' והתכללות עם חברותיה.
בשלב זה, כל ספירה חשה שדווקא דרכה צריך האור האלוקי להתממש, ולכן היא מופיעה בכל עוצמתה - 'אור מרובה'. מתוך תוקפה הגדול היא אינה מצליחה להתיישב ולהתבטא במציאות המוגבלת - 'כלי מועט'.
בנוסף, כיוון שכל ספירה מלאה בעוצמתה הבלעדית, מבואר בקבלה שיש להן 'יראה מהשגת גבול' - כל אחת חוששת שספירה אחרת תשיג את גבולה.
מסיבות אלו עולם התהו נשבר: הספירות לא היו מוכנות 'לאבד' מעוצמתן או לתקשר זו עם זו, מה שגרם להתרסקות.
משבירה זו 'נפלו' ניצוצות קדושים המחיים את 'שברי הכלים', ונכלאו בתוך ה'קליפה' (תחושת הנפרדות מהקב"ה). לכן, בעולמנו הניצוצות הללו נמצאים בתוך גשמיות העולם, ומכאן נובעות העוצמות הגדולות וה'סחף' שיש בגשמיות - ששורשם בעולם התהו העוצמתי. עבודתנו היא להעלות את הניצוצות הללו על ידי שימוש נכון המקרב אותם לה', בקיום המצוות ובתודעה נכונה.

היחוד לכך אינם עולים בשם כלל. והמשל בזה כשהאדם משכיל בגדולת ה' בהתבוננות והשגה אזי נרגשת ההשגה בבחינת יש ודבר. אבל כשנתבטל במציאות לגמרי אז אינו מרגיש ההשגה והבטול בבחינת יש ודבר מה כי־אם הוא בטל לגמרי בתכלית הבטול בלי הרגשה כלל. כך על־דרך־משל הנצוצים דתהו שנפלו בשבירה יש להן שמות שזה מורה בחינת יש ודבר עד שנק' בשם שזהו הגילוי לזולתו כמו האדם שבפני־עצמו אין־צריך לשם רק שחבירו קוראו בשם. וכיון שנתבררו וחזרו למקורם בתכלית הבטול להתכלל באלקות אזי אין להם שמות כלל. ולכן נק' אז צבאות הוי"ה שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי"ה ופי' הוציא ה' את בני ישראל על צבאתם היינו שנשמות־ישראל הן למעלה מבחינת ניצוצין הנ"ל:

כאשר מתואר: "בעצם היום הזה יצאו צבאות הוי'" - הפסוק מתאר את צורת עליית הניצוצות:

הניצוצות הקדושים נפלו מעולמות עליונים מאוד, ונוצרו סוגים שונים של ניצוצות - בהתאם למקור שממנו הם נפלו. החלוקה הכללית של 'סוגי' הניצוצות היא על פי אפשרויות ה'מילוי' של שם הוי', הנקראות שמות ע"ב-ס"ג-מ"ה-ב"ן (ראה בהערה[7]). הנוגע לענייננו הוא שכאשר הניצוצות נמצאים למטה, כל אחד מהם מוגדר ב'שם' מסוים (אחד מאופני המילויים) לפי שורש הניצוץ. אך כאשר הניצוצות הללו עולים ממקומם הנפול חזרה לקב"ה - הם נדבקים בשורשם העליון, הוא שם הוי' ברוך הוא עצמו (ולא מילויו)! לכן הם נקראים כאן "צבאות **הוי'**", ולא כל אחד כהגדרתו הספציפית; שכן כאשר הם מתחברים ונכללים בה' יתברך - בטלה כל מציאותם והגדרתם האישית, ונשאר רק ה' יתברך לבדו.

תהליך זה דומה לאדם שמתבונן, לומד ומעמיק בגדולת הקב"ה - הוא **מרגיש** את ה' בתוך לבו. אך כאשר האדם נמצא בדבקות אמיתית ופנימית ופוגש את ה' יתברך ממש (ולא רק את הפרטים שהוא לומד עליהם) - הוא אינו מרגיש עוד את ההשגה שלו, את הביטול שלו, ובכלל את מציאותו שלו (אף זו הקדושה). המציאות של ה' 'סוחפת' אותו, והוא כלל אינו שם לב לקיומו או להתרגשותו[8]. כך קורה גם לניצוצות הקדושים: כאשר הניצוצות נמצאים בעולמנו, הם מוגדרים

---

[7] 'מילוי' משמעו ש'פותחים' וממלאים כל אות במילה, כדי לפרט גם את האותיות המרכיבות אותה. בשם הוי' יש ארבע אפשרויות מרכזיות, המרמזות על אורות עליונים בספרי הקבלה:
ע"ב: יו"ד **ה**"י **ו**"ו **ה**"י; **ס"ג**: יו"ד **ה**"י **ו**א"ו **ה**"י; **מ"ה**: יו"ד **ה**"א **ו**א"ו **ה**"א; **ב"ן**: יו"ד **ה**"ה **ו**"ו **ה**"ה.
המילוי מבטא ירידה וגילוי של האור כלפי מטה באופנים שונים.

[8] להבדיל לאין ערוך: כאשר אדם נמצא ברכבת הרים, הוא כל כך מרוכז בעצם החוויה עד שהוא לא 'מרגיש' ושם לב לתחושת הפחד. הוא פשוט נמצא בתוך הסיטואציה.

ב'שם', כנ"ל. ה'שם' מורה על הגדרה חיצונית יחסית, העוסקת בניצוצות רק כפי שהם פונים ומשתייכים לעולם (כפי ש'שם' של אדם נועד כדי שהזולת יוכל לתקשר איתו). אך כאשר הניצוצות נדבקים בקב"ה, כל מציאותם האישית מתבטלת לחלוטין! לכן נאמר כאן, כפי שביארנו: "צבאות הוי'" - שכן ה'צבאות' (הניצוצות) בטלים ונכללים לחלוטין בשם הוי' ברוך הוא, עד שאין להם הגדרה משל עצמם.

בכך נבין גם מדוע נאמר שביציאת מצרים יצאו בני ישראל "**על** צבאתם" - כלומר, במדרגה שהיא מ**על** ה'צבאות' (הניצוצות שהעלו ממצרים). שכן שורש נשמות ישראל הוא בקב"ה ממש! במדרגה הגבוהה בהרבה מהניצוצות הקדושים שנפלו לעולם התחתון (אף לאחר שהניצוצות הללו כבר התעלו ושבו לשורשם)!

שנזכה לצאת מהגלות, להעלות איתנו את כל הניצוצות הקדושים, ולייחד את ה' יתברך גם בעולמות הנבראים!

בעצם היום הזה

אדמו"ר הזקן

בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים. הנה ארז"ל על חנה מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאת חנה כו'. דהיינו שהיא פתחה תחלה לקרות הקב"ה הוי"ה צבאות ואמר הקב"ה עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה כמ"ש ויאמר שמואל כה אמר ה' צבאות פקדתי כו'. והנביאים האחרונים נבאו בשם זה ובפרט חגי זכרי' ומלאכי יותר מכולן. וקימא־לן (ספ"ד דשבועות) דצבאות הוא מן השמות שאינן נמחקין.

והנה מתחלה יש להקדים ענין השמות מהו. גם מעלת שם המיוחד שם הוי"ה על שאר השמות ואח"כ יתבאר אי"ה ענין שם צבאות. הנה ידוע שמהותו ועצמותו של האין־סוף ב"ה הוא פשוט בתכלית הפשיטות ולא שייך כלל במהותו־ועצמותו ענין התוארים שנמצאו שכינו לו יתברך בתורה ובדברי הנביאים ובדברי רז"ל כמו חכם חסיד רחמן כו' וכיוצא בהן. כי הוא יתברך מרומם ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו שהחכמה שהיא המעלה הראשונה בנבראים היא נחשבת כעשיה גשמי' לגבי מהותו ועצמותו יתברך. ומכל־שכן בחינת המדות וכמאמר דלאו מכל אלין מדות איהו כלל וכנודע. ואעפ"כ יש מציאות ענין התוארים הללו שבאו בתנ"ך ובדברי חז"ל. דהיינו על דרך מארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו כו' שם אתה מוצא ענותנותו שהוא יתברך משפיל את־עצמו להיות מתלבש בעשר כלים דאצילות שהן בחינת חסד־וגבורה כו'. וג'־ראשונות חכמה־בינה־דעת ואז שייך לקרותו בתוארים שנקרא חכם מצד התלבשותו בחכמה וכמאמר אליהו אנת חכים פי' שמספר בענותנותו שמשפיל את־עצמו להתלבש בבחינת כלי החכמה עם היות שהחכמה אין ערוך אליו כלל כנ"ל. וכן משפיל את־עצמו להתלבש בבחינת חסד ונק' אז הגדול או חסיד וזהו שהגדולה היא ענותנותו שע"י ענוה והשפלה שהשפיל את־עצמו להתלבש במדת חסד אז דייקא שייך לקרותו גדול מה־שאין־כן מהותו־ועצמותו מרומם מגדר זה כנ"ל.

והנה שמותיו של הקב"ה הם הכלים דעשר־ספירות דאצילות שמתלבש בהן אור־אין־סוף ב"ה ומתייחד עמהן בתכלית היחוד ע"ד דאיהו וגרמוהי חד היינו שם אל הוא בבחינת כלי החסד. ושם אלקים בבחינת כלי הגבורה ושם אדנ"י בבחינת מל'. אמנם שם הוי"ה הוא הפנימיות של כל השמות שהם הכלים. כי הוא בבחינת האורות המתלבשים בתוך הכלים דהיינו בבחינת אל שהוא השם שבכלי החסד. הנה בבחינת האור הנמשך מאין־סוף ב"ה להתלבש בו הוא בחינת שם הוי"ה. וכן גם בבחינת שם אלקים שבכלי הגבורה מתלבש בתוכו שם הוי"ה שהוא בבחינת האור מאין־סוף המתלבש בתוך הכלים הנ"ל. ועל־דרך־זה בכל השמות שאינן נמחקין שהם בבחינת הכלים. ושם הוי"ה הוא בבחינת האורות המתלבשים בהן. ולכך שם הוי"ה מצטרף עם כל השמות כמ"ש ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים כו' וכתיב הוי"ה צבאות כו' מפני שבחינת שם הוי"ה הוא הממשיך את האור אין־סוף להתלבש בשמות אלקים וצבאות שהם הכלים כו' שהוא הממוצע בין אורות וכלים ולכך הוא המחבר האורות עם הכלים:

והנה כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי כו'. ופי' בתיקוני־זוהר שמי עם י"ה שס"ה לא־תעשה. זכרי עם ו"ה רמ"ח מצוות־עשה. והיינו שכללות התורה רמ"ח מצוות־עשה ושס"ה לא־תעשה הם מושרשים בשם הוי"ה שהוא בחינת זעיר־אנפין דאצילות. רמ"ח מצוות־עשה נמשכים מבחינת החסדים שבזעיר־אנפין ושס"ה לא־תעשה מבחינת הגבורות שבזעיר־אנפין ובהם נכללים כל פרטי הדינים דאיסור־והיתר כשר ופסול חייב וזכאי כו'. שההיתר והכשר נמשך מבחינת החסד דזעיר־אנפין והעובר אלא־תעשה ממשיך עליו מבחינת הגבורות להיות נענש כו' ואור אין־סוף ב"ה הוא מלובש בכלים דזעיר־אנפין עד דאיהו וגרמוהי חד כדלעיל וזהו בחינת שם הוי"ה. ובזה יובן מה שבכל התורה לא נזכר שם צבאות רק שם הוי"ה לבדו רק חנה אמרה ה' צבאות. כי משה־רבינו־עליו־השלום שזכה שתנתן התורה על ידו היינו לפי שהמשיך התלבשות אור אין־סוף בכלים דזעיר־אנפין. ומשם נמשך התורה כנ"ל (ומשם היתה נבואתו כי עיקר נבואתו היתה מאצילות רק דרך מעבר נמשך על ידי הבריאה כמ"ש בשער הקדושה להרב־חיים־ויטאל ח"ג שער ו') אבל לא המשיך שיהיה ג"כ התלבשות אור אין־סוף בבריאה־יצירה־עשיה על־

דרך שהוא מתייחד עם כלים דאצילות כך יהיה מתייחד עם כלים דבריאה־יצירה־עשיה זה לא המשיך משה ולא הוצרך לזה כי המשכת התורה המשיך מבחינת אצילות ממש. ושם מתייחד אור אין־סוף עם הכלים עד דאיהו וגרמוהי חד כנ"ל. מה־שאין־כן בבריאה־יצירה־עשיה אין הגילוי כלל בהכלים (ולאו איהו וגרמוהי חד בהון כנודע) אבל הנביאים שאחריו המשיכו את אור אין־סוף ב"ה שיתלבש גם־כן בכלים דבריאה־יצירה־עשיה מה שלא היה כן בימי משה־רבינו־עליו־השלום. והיינו שחנה פתחה תחלה בשם צבאות ואחריה נמשכו כל הנביאים שענין שם זה הוא מורה על ענין התלבשות אור אין־סוף בכלים דבריאה־יצירה־עשיה להיות מתייחד עמהם גם־כן וכמו־שיתבאר אי"ה.

והוצרכו לזה כי בימי משה־רבינו־עליו־השלום שהיתה נבואתו מאצילות ע"כ המשיך להם למטה התורה משם מבחינת אצילות והוא היה דבר ה' בפי משה וקיימו ישראל התורה כו'. אבל בימי הנביאים שאחריו שלא היו ישראל עושין רצונו־של־מקום והוצרכו הנביאים להוכיחם. וענין ההפרש בין תוכחה שאומר הנביא לשאר מוכיח הוא כי בהנביא הנה התוכחה היא דבר ה' המתלבש בדבורו של הנביא ונמצא הוא יתברך הוא המוכיח. ולזאת הוכרח להיות המשכת התורה מאצילות לבריאה־יצירה־עשיה כדי שיקיימו ישראל התורה כי בהיותה באצילות כבימי משה לא היו מקיימים אותה ישראל שבימי הנביאים אחר דורו של משה מצד שנשגבה מהם והיתברך התורה בפני־עצמה והאדם בפני־עצמו. ולכך היה צריך־להיות התלבשות התורה מאצילות לבריאה ונמשך שם דבר ה' בפי הנביא להזהיר את ישראל שיקיימו התורה כו'. והגיע להם על־ידי־זה התוכחה מדבר ה' ממש המתלבש בכלים דבריאה־יצירה־עשיה ומשם בפי הנביא כו':

והנה הגם שאין נביא רשאי לחדש דבר. אך אין זה חדוש ותוספת על תורת משה־רבינו־עליו־השלום. רק המשכת התורה בלי תוספת וגרעון מאצילות לבריאה. וזהו ענין שם צבאות שנז' בנביאים כי צבאות הוא לשון חיילות. והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה אשר אין מספר לגדודיו והם נבראים ומחודשים מאין ליש ממש. ואינן אלהות כלל כמו אצילות שהוא בחינת אלהות ממש ואף־על־פי־כן הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור אין־סוף ב"ה בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים

דאצילות עד דאיהו וגרמוהי חד עד שיהיה נק' האור אין־סוף המלובש בהם בשם צבאות שהוא שם התואר שהוא עצמו הוא בחינת הצבאות ממש כענין איהו וגרמוהי חד שבאצילות שהוא עצמו הוא הדעה כו'. כך מתייחד בכלים דבריאה־יצירה־עשיה עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו'. ולא שהם נפרדים בפני־עצמם רק שבטלים אליו אלא שמתייחד עמהן ממש. וכמשל יחוד וחבור הנשמה עם הגוף שהגם שהגוף הוא הכלי והעיקר היא הנשמה עם־כל־זה מתאחדת עם הגוף שנק' אדם הנשמה שבגוף ואין להגוף שם בפני־עצמו כו' וכהדין קמצא דלבושי' מיניה וביה. וכמו שקורין לאדם שלמד חכמה בשם חכם הנה החכמה קודם שלמדה היא מהות בפני־עצמה זולת האדם שלמדה והאדם מהות בפני־עצמו. וכשקנה החכמה נק' חכם ע"ש החכמה שהוא שם התואר. כך על־דרך־משל למעלה עם היות הכלים דבריאה־יצירה־עשיה הם מהות בפני־עצמם בחינת נשמות ומלאכים נבראים רק שבטלים אליו יתברך. אך עם־כל־זה ע"י שהמשיכו הנביאים להיות גלוי אור־אין־סוף ב"ה בהם ע"ד יחודו באצילות אז נק' הוא יתברך הוי"ה צבאות שהוא שם התואר שהוא יתברך הוא אחד עם הצבאות הנ"ל ואינן נפרדים כו'. ולכן שם הוי"ה מצטרף לשם צבאות כי שם הוי"ה הוא באצילות והוא המשכת אור־אין־סוף בכלי' דאצילות ואם כן כדי שיתמשך אור אין־סוף בבריאה־יצירה־עשיה הוא על ידי שם הוי"ה בתחלה וזהו הוי"ה צבאות. ולאחר שהמשיכו הנביאים בחינת זו אזי הוכיחו את ישראל בשם זה כי מבחינת זו שבבריאה נמשך הנבואה להנביא דבר ה' ממש הוא המוכיח את ישראל ולא דמי כלל לשאר מוכיח כו' שהיא תוכחת הנברא וזוהי תוכחת הבורא יתברך ממש.

והכח להמשכה זו שיהיה אור אין־סוף מתלבש בבריאה־יצירה־עשיה ע"ד הנ"ל כבאצילות המשיכו הנביאים מבחינת העיגול והסובב־כל־עלמין אשר שם כחשכה כאורה שוין השוה ומשוה קטן וגדול שהוא דוקא יכול לישפל את־עצמו למטה מטה גם בבריאה־יצירה־עשיה כי קמי' יתברך כולם שוים וכמ"ש ומתחת זרועו' עולם) (ובזה יובן מ"ש בחנה ותתפלל על ה' כו' ותאמר הוי"ה צבאות שכדי להמשיך בחינת צבאות הוצרך להמשיך מבחינת על הוי"ה היינו למעלה משם הוי"ה

כמבואר הפי' בזה במ"א. ע' בפ' משפטים ע"פ לא תהי' משכלה ועקרה כו'):

וז"ש בעצם היום הזה יצאו כל צבאות וגו'. פי' צבאות הוי"ה הוא לשון סמוך שהצבאות נטפל לשם הוי"ה אבל אינו לשון שם התואר כמו הוי"ה צבאות. והיינו בחינת הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי"ה הם הנק' צבאות הוי"ה כי רפ"ח נצוצים נפלו בשבירת־הכלים ומזה נתברר בגלות מצרים ר"ב נצוצים וע"ז נאמר וינצלו את מצרים. וזהו־שכתוב וגם ערב רב עלה אתם. וכתיב רב לך כו'.

ופי' וענין שנק' צבאות הוי"ה בחינת טפל וסמוך לשם הוי"ה. הענין כי מספר רפ"ח נצוצים הם מבחינת שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו'. וכאשר נתבררו מבריאה־יצירה־עשיה לחזור לשרשם אז אינם נקראים בשמות אלו כלל מפני שנתכללו במקורם בתכלית היחוד לכך אינם עולים בשם כלל. והמשל בזה כשהאדם משכיל בגדולת ה' בהתבוננות והשגה אזי נרגשת ההשגה בבחינת יש ודבר. אבל כשנתבטל במציאות לגמרי אז אינו מרגיש ההשגה והבטול בבחינת יש ודבר מה כי־אם הוא בטל לגמרי בתכלית הבטול בלי הרגשה כלל. כך על־דרך־משל הנצוצים דתהו שנפלו בשבירה יש להן שמות שזה מורה בחינת יש ודבר עד שנק' בשם שזהו הגילוי לזולתו כמו האדם שבפני־עצמו אין־צריך לשם רק שחבירו קוראו בשם. וכיון שנתבררו וחזרו למקורם בתכלית הבטול להתכלל באלקות אזי אין להם שמות כלל. ולכן נק' אז צבאות הוי"ה שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי"ה ופי' הוציא ה' את בני ישראל על צבאתם היינו שנשמות־ישראל הן למעלה מבחינת ניצוצין הנ"ל:

נקודה למחשבה:

לפעמים הדברים רחוקים לנו. מדי.

קשה ללמוד כמו בדורות הקודמים, ללא שימת לב לאוכל ולשאר הצרכים שלנו. קשה להיות במיקוד מלא בעבודת ה'. קשה להתפלל כמו תלמידי המגיד, שלא לדבר על המרחק מאיתנו של מדרגות התנאים והאמוראים, ובכלל - ממסירות הנפש והדבקות של הדורות הקודמים. אם רק היו לנו אותן עוצמות כאן, בארץ ישראל - המצב היה נראה אחרת...

הפער לפעמים כל כך גדול, קשה מנשוא, עד שקורה חלילה שפורקים עול מעלינו. לא מתאים, לא מסתדר, לא מתיישב עם מציאות העולם שלנו.

מה עושים??

כך קרה גם בימי הנביאים.

משה רבינו הוריד תורה עצומה, דבר ה' ממש, ל'דור דעה' - לאנשים צדיקים, לדורות הקודמים. אבל כעבור כמה דורות, כבר לא הצליחו בניהם להחזיק בה. היא הייתה רחוקה מדי, והם נפלו. עמוק עמוק.

אמנם, מצד אחד איננו רוצים לשנות את תורתו של ה' יתברך! את יופי שלמותו, ציפיותיו הנשגבות, טהרת מידותיו - כל אלו נתן לנו בתורתו הקדושה, וחלילה לנו מלהוריד את הדברים ממקומם. "זאת התורה לא תהיה מוחלפת". מאידך, אי אפשר להמשיך במצב הנוכחי. התורה באה להורות לנו את הדרך בתוך עולמנו שלנו, שהרי "לא בשמים היא".

אכן, ה' יתברך לא זנחנו ריקם, ובפלא מוחלט הנביאים מצליחים להוריד את התורה - כפי שהיא ביופייה ובטהרתה - אלינו, למקום שלנו. הם ממשיכים את ה' יתברך כך שיהיה חלק מהעולם שלנו, בבחינת "הוי' צבאות". כך, תוכחות הנביאים הן דבר ה' ממש! זהו דבר ה' המגיע עד אלינו. הקדוש ברוך הוא מזהה את הקושי שלנו ומתגלה על ידי שלוחיו הנאמנים - יורד אלינו, למציאות התחתונה ביותר.

כאז, גם היום. "אם אין נביאים הם, בני נביאים הם" (פסחים סו, א).

יכולת הנבואה - שהיא גילוי אור ה' גם בתוך המציאות התחתונה - שייכת לנו מעצם מהותנו. יש לנו הן את היכולת והן את האחריות להוריד ולגלות את דבר ה' שבתורתו הקדושה, בנאמנות אמיתית, לתוך העולם שלנו; לתוך המציאות העכשווית על כל מעלותיה, חסרונותיה ושלל גווניה.

אל לנו לשקוע בצער ובכאב על הפער. עלינו לקבל זאת כשליחות וכתפקיד - לגלות את הקב"ה ממש כאן; לגלות לעם ישראל ולעצמנו ש"קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשתו", ושדבריו הקדושים של ה' יתברך "נחמדים מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונפת צופים".

מוקדש לעילוי נשמות

מו"ר רוח-אפנו האהוב והיקר

הרב שניאור זלמן מרדכי

בן מנחם מענדל קץ

♦♦♦

הרב בנימין דב בן טוביה רוזנצויג

הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

מה קורה כשהתורה מרגישה לא רלוונטית?!

האמת, שמתגלות מדרגות חדשות, פנים חדשות של ה', שמגלות ומביאות עד אלינו את התורה. בלי לשנות דבר חלילה – נזכה לגלות מתיקותה ונעם דבריה.